

**Zmiany demograficzne w wyniku emigracji
w archidiecezji warmińskiej na koniec 2012 r.**

Ks. Krzysztof Bielawny

**Zmiany demograficzne
w wyniku emigracji
w archidiecezji warmińskiej
na koniec 2012 r.**

**Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne
2013**

Imprimatur
Ks.bp dr Jacek Jezierski
Wikariusz Generalny Warmiński
Olsztyn, dnia 9.07.2013 r.
L.dz. 776/2013

© Copyright by Krzysztof Bielawny

Skład, łamanie, projekt okładki
Bogdan Grochal

ISBN 978-83-61864-89-9

Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne
ul. Wyszyńskiego 11
10-457 Olsztyn
tel 89 533 57 68

Druk i oprawa:
Cenar Poligrafia
ul. Grotha 27/6, 10-579 Olsztyn

Wprowadzenie

Pierwszymi mieszkańcami Warmii, Mazur i Powiśla byli Prusowie. Wraz z przybyciem Zakonu Najświętszej Maryi Panny Domu Niemieckiego liczba dawnych mieszkańców z każdym stuleciem malała, a z czasem zupełnie zanikła. Przybywali nowi osadnicy, przede wszystkim z Niemiec. Wojny toczące się na tych ziemiach, zarazy dziesiątkujące ludność, powodowały zmiany narodowościowe. Południową część zasiedlała ludność przybywająca z Mazowsza czy ziemi chełmińskiej, przede wszystkim Polacy. Kolejne wyludnienie Prus Wschodnich dokonało się pod koniec II wojny światowej, w 1944 i w 1945 r., kiedy to przybyła nowa grupa ludnościowa, przede wszystkim Polacy. Najszybciej zaludniły się tereny na dawnym pograniczu polsko-niemieckim, czyli południowa część dawnych Prus Wschodnich. Trochę później środkowa część, a najpóźniej północna, którą zasiedlono sporą grupą przesiedleńców przymusowych z południa Polski w ramach Akcji W. Jak się okazuje, po przeszło sześćdziesięciu latach od zakończenia II wojny światowej najszybciej wyludniającym się obszarem w pierwszej i drugiej dekadzie XXI stulecia jest obszar północny i środkowy. Ludność ta nie wytworzyła prawie żadnych tradycji, które by zintegrowały ją z tym obszarem.

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.¹ sytuacja demograficzna naszego kraju zaczęła się zmieniać, i to na naszą niekorzyść. Otworzyły się granice innych państw dla naszych obywateli. Polacy za pracę mogą wyjeżdżać m. in. do Niemiec, Anglii, Irlandii, Szwecji i wielu innych krajów. Rosnące bezrobocie spowodowało emigrację zarobkową Polaków za granicę. Przyczyną zmniejszania się liczby mieszkańców Warmii i Mazur było także ogromne bezrobocie spowodowane upadkiem dawnych Państwowych Gospodarstw Rolnych. Mieszkańcy pozbawieni pracy, szczególnie młodzi, wyjeżdżali za chlebem w pierwszej dekadzie do innych części Polski, a po otwarciu rynków pracy do Europy Zachodniej i nie tylko.

¹ Zob. A. Domagała, *Integracja Polski z Unią Europejską*, Warszawa 2008.

Obszar i metoda badania

Badaniem ubytku ludnościowego objęto obszar archidiecezji warmińskiej. Obszar ten obejmuje 33 dekanaty i 263 parafie, w administracji państwowej pokrywa się to mniej więcej z obszarem powiatu kętrzyńskiego (gmina Barciany, Srokowo, Korsze, Reszel, Kętrzyn), mrągowskiego (Sorkwity, Mrągowo i Piecki), szczycieńskiego (Dźwierzuty, Świętajno, Rozogi, Wielbark, Jedwabno, Szczytno i Pasym), nidzickiego (Nidzica i Kozłowo), ostródzkiego (Miłakowo, Łukta, Ostróda, Dąbrówno i Grunwald), olsztyńskiego (Kolno, Biskupiec Reszelski, Jeziorany, Barczewo, Purda, Stawiguda, Olsztynek, Gietrzwałd, Jonkowo, Dywity, Świętki i Dobrze Miasto), Lidzbarka Warmińskiego (Kiwity, Lidzbark Warmiński, Lubomino i Orneta), bartoszyckiego (Bisztynek, Sępole, Bartoszyce i Górowo Iławeckie), a także z braniewskim (Lelkowo, Pieniężno, Płoskinia, Frombork i Braniewo).

W roku 2013 sytuacja ludnościowa przedstawia się w archidiecezji warmińskiej bardzo przygnębiająco. Na koniec 2012 r. archidiecezja liczyła 673 996 osób², a w roku 2003 około 700 tys³. Przez dziewięć lat archidiecezja pomniejszyła się prawie o około 30 tys. osób. Od liczby 673 996 osób należy odliczyć wyznawców innych religii, skupionych w ich Kościołach. Na terenie archidiecezji warmińskiej mieszka bowiem około 12 tys. innowierców. Toteż na koniec 2012 r. archidiecezja warmińska liczyła około 662 tys. diecezjan.

Jednak w rzeczywistości liczba ubytku ludnościowego jest znacznie większa. Przez ubytek ludnościowy autor rozumie grupę osób, która jest zameldowana na danym obszarze, a w rzeczywistości mieszka poza jej granicami dłużej niż 12 miesięcy. Oficjalne dane nie uwzględniają osób nadal zameldowanych na terenie naszej archidiecezji, a od dłuższego czasu (ponad 12 miesięcy) mieszkających w innych rejonach Polski czy poza granicami kraju⁴. Każdego roku duchowni Kościoła

² Rocznik Archidiecezji Warmińskiej 2012, pod. red. ks. A. Oględzkiego, Olsztyn 2013 (w druku). W Roczniku odnajdujemy informacje, że na terenie archidiecezji warmińskiej mieszkało około 655 tys. osób.

³ Rocznik Archidiecezji Warmińskiej 2004, pod. red. ks. J. Wojtkowskiego, Olsztyn, 2004, s. 42.

⁴ Zob. B. Marczuk, Polska się wyludnia, Rzeczpospolita 2013, z 10 VI (wy-

rzymskokatolickiego otrzymują z urzędu skarbowego informację o dokładnej liczbie mieszkańców zameldowanych na terenie danej parafii, która jest znacznie wyższa od rzeczywistej liczby osób mieszkających. Dane te odnoszą się do wszystkich osób zameldowanych, bez względu na wyznanie. W każdej z parafii różnica między zameldowanymi osobami a faktycznie mieszkającymi jest inna. Największa różnica występuje na północy archidiecezji, mniejsza w środkowej części, a najmniejsza w południowej na dawnym pograniczu polsko-niemieckim. Badania przeprowadzone w dniach 11–29 maja 2013 r. mają charakter szacunkowy.

Autor dokonał zliczenia rzeczywistej liczby osób zameldowanych w archidiecezji i osób faktycznie mieszkających. Informacje o faktycznie mieszkających osobach na terenie parafii pozyskał od duszpasterzy posługujących w parafiach. Największą i najlepszą wiedzę co do osób mieszkających na terenie parafii mają księża proboszczowie, z dokładnością co do jednej osoby, szczególnie przy parafiach liczących do 2,5 tys. mieszkańców. Mniej dokładne są dane z parafii powyżej 2,5 tys. mieszkańców, choć i one odzwierciedlają znaczny ubytek ludnościowy z terenu parafii. Dane z parafii powyżej 2,5 tys. osób zawierają zapewne niewielki błąd statystyczny.

A zatem archidiecezję warmińską pod względem ubytku ludnościowego podzielono na trzy obszary. Obszar północny, w granicach którego znajdują się dekanaty: Braniewo, Frombork, Pieniężno, Orneta, Górowo Iławeckie, Lidzbark Warmiński, Bartoszyce, Sępoleń, Reszel, i dwa dekanaty kętrzyńskie. Drugi obszar archidiecezji tkz. środkowy obejmuje dekanat: Świątki, Dobrze Miasto, Jeziorany, Biskupiec, oba dekanaty mrągowskie, Łukta, dwa dekanaty ostródzkie, Olsztynek, dekanaty olsztyńskie, Barczewo i Pasym. Trzeci obszar, południowy, obejmuje dekanat: Grunwald, Kozłowo, Nidzica, Szczytno i Rozogi.

danie internetowe); K. Losz, Polska krwawi ludźmi, *Nasz Dziennik* (dalej NDz) 2013, nr 138, s. M2.

Obszar północny

Tabela nr 1

Lp.	Dekanat	Parafia	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
I.	Braniewo	Braniewo Św. Antoniego	7117	6017	1100	15,45%
		Braniewo Św. Katarzyny	7835	6335	1500	19,14%
		Braniewo Św. Krzyża	2148	1168	980	45,62%
		Lipowina	1250	1000	250	20,00%
		Szyleny + Gronowo	1653	1080	573	34,66%
		Tolkowiec	828	680	148	17,87%
		Żelazna Góra	956	700	256	26,77%
	Razem:		21 787	16 980	4807	22,06%
II.	Frombork	Błudowo	1220	1185	35	2,86%
		Chruściel + Wielkie Wierzno	805	650	155	19,25%
		Frombork	3421	2200	1221	35,69%

	Pierzchały	283	233	50	17,66%
	Płoskinia + Szalimia	1033	910	123	11,90%
	Razem:	6762	5178	1584	23,42%
III.	Pieniężno	1130	850	280	24,77%
	Długobór	765	590	175	22,87%
	Henry-kowo + Mingajny	1200	880	320	26,66%
	Lechowo + Radziejewo	596	390	206	34,56%
	Pieniężno + Łąsy + Piotrowiec	4668	3300	1368	29,30%
	Pluty	765	397	368	48,10%
	Zagaje	750	500	250	33,33%
	Razem:	9874	6907	2967	30,04%
IV.	Bazyny + Chwałęcín + Osetnik	774	660	114	14,72%
	Bieniewo + Piotra-szewo	1100	900	200	18,18%
	Krosno + Opin	600	382	218	36,33%

Lp.	Dekanat	Parafia	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
		Lubomino + Wapnik	1720	1420	300	17,44%
		Miłakowo	4800	3600	1200	25,00%
		Orneta	10 344	7000	3344	32,32%
	Razem:		19 338	13 962	5376	27,80%
V.	Górowo Iławeckie	Babinek + Runowo	932	700	232	24,89%
		Gałajny	904	670	234	25,88%
		Górowo Iławeckie	4300	3200	1100	25,58%
		Kamińsk	1103	750	353	32,00%
		Kandyty	1575	900	675	42,85%
		Pieszkowo	1181	910	271	22,94%
		Rodnowo	1400	950	450	32,14%
		Wojciechy	1302	821	481	36,94%
	Razem:		12 697	8901	3796	29,89%
VI.	Lidzbark Warmiński	Ignalin	1179	750	429	36,38%
		Kiwity	837	766	71	8,48%

			802	500	302	37,65%
	Kłębowo + Jarandowo					
	Kocha-nówka + Kraszewo		1306	1150	156	11,94%
	Krekole		830	750	80	9,63%
	Lidzbark Warmiński Podwyższenia Krzyża Świętego		2682	2300	382	14,24%
	Lidzbark Warmiński Św. Andrzeja Boboli		3884	3000	884	22,76%
	Lidzbark Warmiński Św. Apostołów Piotra i Pawła		10 656	8050	2606	24,45%
	Rogóż		1248	998	250	20,03%
	Stoczek Warmiński		779	500	279	35,81%
	Razem:		24 203	18 764	5439	22,47%
VII.	Bartoszyce Św. Brata Alberta		5730	4480	1250	21,81%

Lp.	Dekanat	Parafia	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
		Bartoszyce Św. Brunona	6000	6000	0	0%
		Bartoszyce Św. Jana Chrzyciela	4757	3500	1257	26,42%
		Bartoszyce Św. Jana Ewangelisty	8124	6624	1500	18,46%
		Bezledy	1613	1463	150	9,29%
		Galiny	1570	1300	270	17,19%
		Wozławki +Sułowo	475	425	50	10,52%
		Żydowo	1338	1238	100	7,47%
		Razem:	29 607	25 030	4577	15,45%
VIII.	Sępopol	Lwowiec + Lipica	1273	973	300	23,56%
		Łabędnik	1115	1050	65	5,82%
		Sątoczno	1108	800	308	20%
		Sępopol	4279	3259	1020	23,83%
		Sokolica	1078	800	278	25,78%
		Razem	8853	6882	1971	22,26%

IX.	Reszel	Bisztynek	3307	2400	907	27,42%
		Drogosze	1443	860	583	40,40%
		Grzęda + Paluzy	825	530	295	35,75%
		Korsze	6134	4400	1734	28,26%
		Leginy	992	710	282	28,42%
		Łankiejmy	1546	1200	346	22,38%
		Reszel	6105	3900	2205	36,11%
		Sąpory	1700	1320	380	22,35%
		Unikowo	441	350	91	20,63%
		Razem	22 493	15 670	6823	30,33%
X.	Kętrzyn I – Południowy Zachód	Garbno	1784	1500	284	15,91%
		Kętrzyn Św. Jacka	4500	3200	1200	28,88%
		Kętrzyn Św. Jerzego	10 000	5000	5000	50,00%
		Nakomiady	1218	850	368	30,21%
		Święta Lipka	1500	1060	440	29,33%
		Wilkowo	987	700	287	29,07%
	Razem	19 989	12 410	7579	37,91%	
XI.	Kętrzyn II – Północny Wschód	Barciany	2200	1500	700	31,81%
		Karolewo	1960	1950	10	0,51%

	Kętrzyn Św. Brata Alberta	5859	4100	1759	30,02%
	Kętrzyn Św. Katarzyny	8296	7071	1225	14,76%
	Moltajny	1404	813	591	42,09%
	Momajny	823	600	223	27,09%
	Srokowo	2843	2600	243	8,54%
	Winda	1200	755	455	37,08%
	Razem:	24 585	19 379	5206	21,17%

W północnej części archidiecezji warmińskiej na koniec 2012 r. zameldowanych było 200 188 osób, rzeczywista zaś liczba mieszkańców wynosiła w jedenastu dekanatach 150 063 osoby. Ubytek ludnościowy wyniósł 50 125 osób, co daje na tym obszarze 25,03% ubytku. Największy ubytek ludnościowy odnotowano w dekanacie: Kętrzyn I (37,91%), Reszel (30,33%), Pieniężno (30,04%) i Górowo Iławeckie (29,89%), a najmniejszy w: Bar-toszyce (15,45%), Kętrzyn II (21,17%) i Braniewo (22,06%).

Obszar środkowy

Tabela nr 2

Lp.	Dekanat	Parafia	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
I.	Świątki	Boguchwały	2080	1700	380	18,26%
		Eldyty Wielkie	657	522	135	20,54%
		Kwiecewo + Różynka	830	820	10	1,20%
		Rogiedle + Wilczkowo	1400	1000	400	28,57%
		Świątki	1490	1150	340	22,81%
	Razem:		6457	5192	1265	19,59%
II.	Dobre Miasto	Cerkiewnik	1013	750	263	25,96%
		Dobre Miasto Św. Faustyny Kowalskiej	1657	1652	5	0,30%
		Dobre Miasto Najświętszego Zbawiciela	10 875	9500	1375	12,64%

Lp.	Dekanat	Parafia	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
		Frażzki + Jesionowo	1380	980	400	28,98%
		Glottowo	521	500	21	4,03%
		Orzechowo + Międzylesie	543	480	63	11,60%
	Razem:		15 989	13 862	2127	13,30%
III.	Jeziorany	Blanki + Żegoty	841	510	331	39,35%
		Franknowo + Prosty	1273	970	303	23,80%
		Jeziorany	5146	3700	1446	28,09%
		Lutry	1120	980	140	12,50%
		Radostowo	953	550	403	42,28%
	Razem:		9333	6710	2623	28,10%
IV.	Biskupiec Reszelski	Biesowo	2008	1500	508	25,29%
		Biskupiec Reszelski Bł. Karoliny Kózkówny	5908	4100	1808	30,60%

	Biskupiec Reszelski Św. Jana Chrzyciela	5100	4500	600	11,76%
	Kobuły	2490	2010	480	19,27%
	Kolno + Ryn Reszelski	2123	1723	400	18,84%
	Standlewo	1470	1200	270	18,36%
	Węgój	770	600	170	22,07%
	Razem:	19 869	15 633	4236	21,31%
V.	Mragowo Św. Rafała Kalinowskiego	4192	3660	532	12,69%
	Mragowo Św. Wojciecha	7400	6000	1400	18,91%
	Nawiady	2087	1861	226	10,82%
	Piecki	4490	4070	420	9,35%
	Szestno	1924	1700	224	11,64%
	Warpuny	1515	1365	150	9,90%
	Razem:	21 608	18 656	2952	13,66%
VI.	Mragowo II	1022	1005	17	1,66%
	Mragowo Bł. Honorata	6600	5000	1600	24,24%

Lp.	Dekanat	Parafia	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
		Miągowo Św. O. Pio	3189	2000	1189	37,28%
		Miągowo M.B. Saletyńskiej	3150	2800	350	11,11%
		Rybno	1065	900	165	15,49%
		Sorkwity	1640	1100	540	32,92%
		Razem:	16 666	12 805	3861	23,16%
VII.	Pasym	Dźwierzuty	3914	3100	814	20,79%
		Giławy	540	470	70	12,96%
		Grom	985	700	285	28,93%
		Jedwabno	2904	2004	900	30,99%
		Nowy Dwór	588	480	108	18,36%
		Pasym	4786	4486	300	6,26%
		Targowo	1970	1500	470	23,85%
		Razem:	15 687	12 740	2947	18,78%
VIII.	Barczewo	Barczewko Św. Wawrzyńca	730	570	160	21,92%
		Barczewo Św. Andrzeja Apostoła	2718	2018	700	25,75%

	Barzewo Św. Anny	6200	5500	700	11,29%
	Bartoły Wielkie	1300	1300	0	0%
	Lamkowo	1273	900	373	29,30%
	Łęgajny	1551	1401	150	9,67%
	Ramsowo	894	500	384	44,07%
	Wipsowo	832	752	80	9,61%
	Wójtowo	1120	1350	230 nadwyżka	120,53%
	Razem:	16 618	14 301	2317	13,94%
IX.	Olsztynek	1198	1308	110 nadwyżka	109,18%
	Gryżliny	796	766	30	3,76%
	Olsztynek NSPJ	8307	6500	1807	21,75%
	Olsztynek Bł. Anieli Salawy	2200	1700	500	22,72%
	Orzechowo	863	665	198	22,94%
	Stawiguda	2144	2124	20	0,93%
	Waplewo	1076	1000	76	7,06%
	Wigwałd	1160	1020	140	12,06%
	Razem:	17 744	15 083	2661	14,99%
X.	Łukta	2448	1780	668	27,28%
	Łukta	3501	3200	301	8,59%

Lp.	Dekanat	Parafia	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
		Nowe Kawkowo	870	720	150	17,24%
		Skolity	1094	894	200	18,28%
		Wrzesina	2150	1980	170	7,80%
	Razem:		10 063	8574	1489	14,79%
XI.	Ostróda I	Kajkowo	1140	1040	100	8,77%
		Ostróda				
		Bł. Hiacynty i Franciszka	5083	4410	673	13,24%
		Ostróda				
		Św. Dominika Savio	3764	3140	624	16,57%
		Ostróda				
		Św. Jana Bosko	2792	2350	442	15,83%
		Ostróda				
		Św. O. Pio	5930	3800	2130	35,91%
		Ostróda				
		Św. Faustyny Kowalskiej	2373	2000	373	15,71%
		Stare Jabłonki	1502	1200	302	20,10%

	Lubajny	1386	1100	286	20,63%
	Szyldek	1050	860	190	18,09%
	Razem:	25 020	19 900	5120	20,46%
XII.	Ostróda II	2200	2010	190	8,64%
	Durąg	750	706	44	5,86%
	Ostróda Św. Franciszka z Asyżu	3300	2970	330	10%
	Ostróda Św. Marcina Biskupa	3190	2600	650	17,46%
	Ostróda NPNMP	8324	6500	1824	21,91%
	Reszki	1374	1200	174	12,66%
	Tyrowo	913	835	78	8,54%
	Razem:	20 051	16 761	3290	16,40%
XIII.	Olsztyn I Śród- mieście	1811	1811	0	0%
	Olsztyn M.B. Ostrobramskiej	6974	6474	500	7,16%
	Olsztyn Św. Jakuba	12 634	12 634	0	0%

Lp.	Dekanat	Parafia	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
		Olsztyn Św. Franciszka z Asyżu	2628	2628	0	0%
		Olsztyn M. B. Saletyńskiej	3270	2970	300	9,17%
		Olsztyn NSPJ	13 810	12 810	1000	7,24%
		Olsztyn Św. Wojciech	4600	3400	1200	26,08%
		Olsztyn NMP Królowej Polski	2480	3150	670 nadwyżka	127,01%
		Razem:	48 207	45 877	2330	4,83%
XIV.	Olsztyn II Zatorze	Brąswałd	1560	1460	100	6,41%
		Dywity	3583	3383	200	5,58%
		Kieźliny	1853	1600	253	13,65%
		Olsztyn Chrystusa Króla	5614	5074	540	9,61%

	Olsztyn Św. Józefa	16 914	14 214	2 700	15,96%
	Olsztyn Św. Anny	1442	1342	100	6,93%
	Sętal	1140	1090	50	4,38%
	Słupy	1208	1010	198	16,39%
	Razem:	33 314	29 173	4141	12,43%
XV.	Olsztyn III Gutkowo	1708	1608	200	5,85%
	Gietrzwałd	1501	1500	1	0,06%
	Jonkowo	2530	2330	200	7,90%
	Olsztyn Bł. Arnolda	2006	1506	500	24,92%
	Olsztyn M.B. Różańcowej	5687	4887	800	14,06%
	Olsztyn M. B. Wspomożycielki Wiernych	1384	1184	200	14,45%
	Olsztyn Św. Jana Bosko	785	735	50	6,36%
	Olsztyn Św. Wawrzyńca	2965	2845	120	4,04%
	Sząbruk	2000	1800	200	10%
	Razem:	20 566	18 295	2271	11,04%

Lp.	Dekanat	Parafia	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
XVI.	Olsztyn IV Jaroty	Bartąg	2016	2016	0	0%
		Butryny	1771	1500	271	15,30%
		Olsztyn Bł. Franciszki Siedliskiej	16 939	13 039	3900	23,02%
		Olsztyn Bogurodzicy Dziewicy Matki Kościola	10441	7941	2500	23,94%
		Olsztyn M. B. Fatimskiej	7210	5800	1410	19,55%
		Olsztyn Św. Mateusza	6793	6000	793	11,67%
	Razem:		45 170	36 296	8874	19,65%
XVII.	Olsztyn V Kormoran	Klebark Wielki	1840	1840	0	0,00%
		Klewki	2340	2345	5 - nadwyżka	100,21%

	Olsztyn	18 500	17 500	1 000	5,40%
	Chrystusa Odkupiciela Człowieka				
	Olsztyn	10 915	10 115	800	7,32%
	Miłosierdzia Bożego				
	Purda	1 980	1 500	480	24,24%
	Razem:	35 575	33 300	2 275	6,39%

W środkowej części archidiecezji warmińskiej na koniec grudnia 2012 r. zameldowanych było 377 937 osób, rzeczywista liczba mieszkańców wynosiła 323 158 osób, a zatem ubytek ludnościowy wyniósł 54 779 osób, co stanowi 14,49%. Największy ubytek ludnościowy odnotowano w dekanacie: Jeziorany (28,10%), Mrągowo II (23,16%), Biskupiec Reszelski (21,31%) i Ostróda I (20,46%), a najmniejszy w: Olsztynie I Śródmieście (4,83%), Olsztynie V Kormoran (6,39%), Olsztynie Gutkowo (11,04%) i Olsztynie Zatorze (12,43%).

Obszar południowy

Tabela nr 3

Lp.	Dekanat	Parafia	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywi- sta liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
I.	Grunwald	Dąbrówno	1675	1550	125	7,46%
		Gietrzwałd	1454	1300	154	10,59%
		Glaznoty + Pietrzwałd	1258	1256	2	0,15%
		Marwałd	1221	1050	171	14,00%
		Ruszkowo	2347	2000	347	14,78%
		Rychnowo	702	655	47	6,69%
		Samin	1160	1000	160	13,79%
		Stębark	2296	2096	200	8,71%
		Szczepankowo	1397	1100	297	21,25%
		Razem:		13 510	12 007	1503
II.	Kozłowo	Kozłowo	1610	1480	130	8,07%
		Napierki	879	785	94	8,07%
		Rozdroże	1374	1235	139	10,11%
		Sarnowo	1424	1120	304	21,34%
		Szkotowo	1581	1300	281	17,77%
		Turowo	920	650	270	29,34%
Razem:		7788	6570	1218	15,63%	
III.	Nidzica	Kanigowo	989	800	189	19,11

			2049	1870	179	8,73%
	Łyna		1369	1319	50	3,66%
	Muszaki		1497	1340	157	10,48%
	Napiwoda					
	Nidzica		3227	3045	182	5,63%
	Bł. Bolesławy Lament					
	Nidzica		3238	2811	427	13,18%
	Miłosierdzia Bożego					
	Nidzica		9092	8600	492	5,41%
	Św. Wojciecha					
	Razem:		21 461	19 785	1676	7,80%
IV.	Szczytno		5470	4150	1320	24,13%
	Opaleniec + Wielbark					
	Szczytno		5490	5290	200	3,64%
	Chrystusa Króla					
	Szczytno		8392	5000	3392	40,41%
	Św. Brata Alberta					
	Szczytno		4953	5453	+ 500 nadwyżka	110,09%
	Św. Krzyża					
	Szczytno		5211	4000	1211	23,23%
	Św. Stanisława Kostki					

Lp.	Dekanat	Parafia	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywi- sta liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
		Szczytno Wniebowzięcia NMP	8090	6900	1190	14,70%
		Szymany	2068	1568	500	24,17%
	Razem:		39 674	32 361	7313	18,43%
V.	Rozogi	Faryny	1180	1000	180	15,25%
		Gawrzyjałki	1733	1600	133	7,67%
		Klon	998	918	80	8,01%
		Lesiny Wielkie	886	700	186	20,99%
		Lipowiec	1496	1400	96	6,41%
		Rozogi	1870	1650	220	11,76%
		Spychowo	1382	1100	283	20,40%
		Świątajno	3893	3500	393	10,09%
	Razem:		13 438	11 867	1571	11,69%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Urzędu Skarbowego na koniec 2012 r. i informacji od duszpasterzy poszczególnych parafii.

W południowej części archidiecezji warmińskiej liczba zameldowanych na koniec 2012 r. wynosiła 95 871 osób. Rzeczywista liczba mieszkańców na dzień 31 grudnia 2012 r. wynosiła jednak mniej, bo 82 590 osób, a zatem w wyniku emigracji zewnętrznej i wewnętrznej z pięciu dekanatów ubyło 13 281 osób, co daje 13,86% ubytku ludności na tym obszarze. Największy ubytek ludnościowy odnotowano w dekanacie Szczytno (18,43%) i Kozłowo (15,63%), a najmniejszy w Nidzicy (7,80%) i Grunwaldzie (11,13%).

Ludność archidiecezji warmińskiej w podziale na dekanaty w 2012 r.

Tabela nr 4

Lp.	Dekanat	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Udział procentowy mieszkańców dekanatu w ogólnej liczbie zameldowanych w granicach archidiecezji	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
Obszar północny						
1.	Braniewo	21 787	3,24%	16 980	4807	22,06%
2.	Frombork	6762	1%	5178	1584	23,42%
3.	Pieniężno	9874	1,47%	6907	2967	30,04%
4.	Orneta	19 338	2,88%	13 962	5376	27,80%
5.	Górowo Iławeckie	12 697	1,89%	8901	3796	29,89%
6.	Lidzbark Warmiński	24 203	3,60%	18 764	5439	22,47%
7.	Bartoszyce	29 607	4,40%	25 030	4577	15,45%
8.	Sępólno	8853	1,32%	6882	1971	22,26%

Lp.	Dekanat	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Udział procentowy mieszkańców dekanatu w ogólnej liczbie zameldowanych w granicach archidiecezji	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
9.	Reszel	22 493	3,35%	15 670	6823	30,33%
10.	Kętrzyn I	19 989	2,97%	12 410	7579	37,91%
11.	Kętrzyn II	24 585	3,66%	19 379	5206	21,17%
Obszar środkowy						
12.	Świątki	6457	0,96%	5192	1265	19,59%
13.	Dobre Miasto	15 989	2,38%	13 862	2127	13,30%
14.	Jeżiorany	9333	1,39%	6710	2623	28,10%
15.	Biskupiec Reszelski	19 869	2,96%	15 633	4236	21,31%
16.	Mragowo I	21 608	3,21%	18 656	2952	13,66%
17.	Mragowo II	16 666	2,48%	12 805	3861	23,16%
18.	Pasym	15 687	2,33%	12 740	2947	18,78%
19.	Barczewo	16 618	2,47%	14 301	2317	13,94%

20.	Olsztynek	17 744	2,64%	15 083	2661	14,99%
21.	Łukta	10 063	1,50%	8574	1489	14,79%
22.	Ostróda I	25 020	3,72%	19 900	5120	20,46%
23.	Ostróda II	20 051	2,98%	16 761	3290	16,40%
24.	Olsztyn I Śród- mieście	48 207	7,17%	45 877	2330	4,83%
25.	Olsztyn II Zatorze	33 314	4,96%	29 173	4141	12,43%
26.	Olsztyn III Gutkowo	20 566	3,06%	18 295	2271	11,04%
27.	Olsztyn IV Jaroty	45 170	6,46%	36 296	8874	19,65%
28.	Olsztyn V Kormoran	35 575	5,29%	33 300	2275	6,39%
Obszar południowy						
29.	Grunwald	13 510	2,01%	12 007	1503	11,13%
30.	Kozłowo	7788	1,16%	6570	1218	15,63%
31.	Nidzica	21 461	3,19%	19 785	1676	7,80%
32.	Szczytno	39 674	5,90%	32 361	7313	18,43%
33.	Rozogi	13 438	2%	11 867	1571	11,69%
	Razem:	673 996	100%	555 811	118 185	17,53%

Dekany o największym ubytku ludnościowym w liczbach

Tabela nr 5

Lp.	Dekanat	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
1.	Olsztyn IV Jaroty	45 170	36 296	8874	19,65%
2.	Kętrzyn I	19 989	12 410	7579	37,91%
3.	Szczytno	39 674	32 361	7313	18,43%
4.	Reszel	22 493	15 670	6823	30,33%
5.	Lidzbark Warmiński	24 203	18 764	5439	22,47%
6.	Orneta	19 338	13 962	5376	27,80%
7.	Kętrzyn II	24 585	19 379	5206	21,17%
8.	Ostróda I	25 020	19 900	5120	20,46%
9.	Braniewo	21 787	16 980	4807	22,06%
10	Bartoszyce	29 607	25 030	4577	15,45%
11.	Biskupiec Reszelski	19 869	15 633	4236	21,31%
12.	Olsztyn II Zatorze	33 314	29 173	4141	12,43%
13.	Mragowo II	16 666	12 805	3861	23,16%

14.	Górowo Iławeckie	12 697	8901	3796	29,89%
15.	Ostroda II	20 051	16 761	3290	16,40%
16.	Pieniężno	9874	6907	2967	30,04%
17.	Mragowo I	21 608	18 656	2952	13,66%
18.	Pasym	15 687	12 740	2947	18,78%
19.	Olsztynek	17 744	15 083	2661	14,99%
20.	Jeziorany	9333	6710	2623	28,10%
21.	Olsztyn I Śródmieście	48 207	45 877	2330	4,83%
22.	Barczewo	16 618	14 301	2317	13,94%
23.	Olsztyn V Kormoran	35 575	33 300	2275	6,39%
24.	Olsztyn III Gutkowo	20 566	18 295	2271	11,04%
25.	Dobre Miasto	15 989	13 862	2127	13,30%
26.	Sępól	8853	6882	1971	22,26%
27.	Nidzica	21 461	19 785	1676	7,80%
28.	Frombork	6762	5178	1584	23,42%
29.	Rozogi	13 438	11 867	1571	11,69%
30.	Grunwald	13 510	12 007	1503	11,13%
31.	Łukta	10 063	8574	1489	14,79%
32.	Świątki	6457	5192	1265	19,59%
33.	Kozłowo	7788	6570	1218	15,63%

Największy ubytek ludnościowy w liczbach odnotowujemy w dekanacie: Olsztyn IV Jaroty (8874), Kętrzyn I (7579), Szczytno (7313), i Reszel (6823), najmniejszy zaś w dekanacie: Kozłowo (1218), Świątki (1265), Łukta (1489), Grunwald (1503) i Rozogi (1571). Ubytek ludnościowy podany w liczbach jest proporcjonalny do wielkości mieszkańców danego dekanatu.

Ryc. 1. Ubytek ludnościowy w stosunku do osób zameldowanych w archidiecezji warmińskiej na koniec 2012 r. podany w procentach.

Dekanaty o największym ubytku ludnościowym w procentach

Tabela nr 6

Lp.	Dekanat	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczy-wista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
1.	Kętrzyn I	19 989	12 410	7579	37,91%
2.	Reszel	22 493	15 670	6823	30,33%
3.	Pieniężno	9874	6907	2967	30,04%
4.	Górowo Iławeckie	12 697	8901	3796	29,89%
5.	Jeziorany	9333	6710	2623	28,10%
6.	Orneta	19 338	13 962	5376	27,80%
7.	Frombork	6762	5178	1584	23,42%
8.	Mragowo II	16 666	12 805	3861	23,16%
9.	Lidzbark Warmiński	24 203	18 764	5439	22,47%
10.	Sępól	8853	6882	1971	22,26%
11.	Braniewo	21 787	16 980	4807	22,06%
12.	Biskupiec Reszelski	19 869	15 633	4236	21,31%
13.	Kętrzyn II	24 585	19 379	5206	21,17%
14.	Ostróda I	25 020	19 900	5120	20,46%

Lp.	Dekanat	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczy-wista liczba mieszkańców w 2012 r.	Ubytek ludności	Ubytek procentowy
15.	Olsztyn IV Jaroty	45 170	36 296	8874	19,65%
16.	Świątki	6457	5192	1265	19,59%
17.	Pasym	15 687	12 740	2947	18,78%
18.	Szczytno	39 674	32 361	7313	18,43%
19.	Ostroda II	20 051	16 761	3290	16,40%
20.	Kozłowo	7788	6570	1218	15,63%
21.	Bartoszyce	29 607	25 030	4577	15,45%
22.	Olsztynek	17 744	15 083	2661	14,99%
23.	Łukta	10 063	8574	1489	14,79%
24.	Barczewo	16 618	14 301	2317	13,94%
25.	Mragowo I	21 608	18 656	2952	13,66%
26.	Dobre Miasto	15 989	13 862	2127	13,30%
27.	Olsztyn II Zatorze	33 314	29 173	4141	12,43%
28.	Rozogi	13 438	11 867	1571	11,69%
29.	Grunwald	13 510	12 007	1503	11,23%
30.	Olsztyn III Gutkowo	20 566	18 295	2271	11,04%
31.	Nidzica	21 461	19 785	1676	7,80%

32.	Olsztyn V Kormoran	35 575	33 300	2275	6,39%
33.	Olsztyn I Śródmieście	48 207	45 877	2330	4,83%

Największy ubytek ludnościowy w procentach odnotujemy w dekanacie: Kętrzyn I (37,91%), Reszel (30,33%), Pieniężno (30,04%), Górowo Iławeckie (29,89%), Jeziorany (28,10%) i Orneta (27,80%), a najmniejszy w: Olsztynie I Śródmieście (4,83%), Olsztynie V Kormoran (6,39%), Nidzicy (7,80%), Olsztynie Gutkowo (11,04%), Grunwaldzie (11,23%) i Rozogach (11,69%).

Dekanaty o największej liczbie zameldowanych

Tabela nr 7

Lp.	Dekanat	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.
1.	Olsztyn I Śródmieście	48 207	45 877
2.	Olsztyn IV Jaroty	45 170	36 296
3.	Szczytno	39 674	32 361
4.	Olsztyn V Kormoran	35 575	33 300

Lp.	Dekanat	Liczba zameldowanych w 2012 r.	Rzeczywista liczba mieszkańców w 2012 r.
5.	Olsztyn II Zatorze	33 314	29 173
6.	Bartoszyce	29 607	25 030
7.	Ostróda I	25 020	19 900
8.	Kętrzyn II	24 585	19 379
9.	Lidzbark Warmiński	24 203	18 764
10.	Reszel	22 493	15 670
11.	Braniewo	21 787	16 980
12.	Mragowo I	21 608	18 656
13.	Nidzica	21 461	19 785
14.	Olsztyn III Gutkowo	20 566	18 295
15.	Ostróda II	20 051	16 761
16.	Kętrzyn I	19 989	12 410
17.	Biskupiec Reszelski	19 869	15 633
18.	Orneta	19 338	13 962
19.	Olsztynek	17 744	15 083
20.	Mragowo II	16 666	12 805
21.	Barczewo	16 618	14 301
22.	Dobre Miasto	15 989	13 862

23.	Pasym	15 687	12 740
24.	Grunwald	13 510	12 007
25.	Rozogi	13 438	11 867
26.	Górowo Iławeckie	12 697	8901
27.	Łukta	10 063	8574
28.	Pieniężno	9874	6907
29.	Jeziorany	9333	6710
30.	Sępól	8853	6882
31.	Kozłowo	7788	6570
32.	Frombork	6762	5178
33.	Świątki	6457	5192

Źródło: Obliczenia własne.

Największą liczbę mieszkańców w swych granicach (według zameldowania) mają dekanaty: Olsztyn I Śródmieście (48 207 osób), Olsztyn IV Jaroty (45 170), Szczytno (39 674), Olsztyn V Kormoran (35 575) i Olsztyn II Zatorze (33 314), natomiast najmniejsza liczba osób mieszka w dekanacie: Świątki (6457), Frombork (6762), Kozłowo (7788), Sępól (8853) i Jeziorany (9333).

Podział parafii co do liczby mieszkańców według zameldowania

Tabela nr 8

Lp.	Podział parafii wg. mieszkańców	Liczba parafii	Udział procentowy w liczbie parafii	Łączna liczba mieszkańców w parafiach	Udział procentowy w liczbie mieszkańców archidiecezji	Liczba duszpasterzy	Liczba mieszkańców na jednego duszpasterza
1.	Do 700 mieszkańców	10	4,31%	5 244	0,78%	8	655
2.	Od 701 do 1000	37	15,94%	31 540	4,68%	37	852
3.	Od 1001 do 2000	89	38,38%	93 892	13,93%	94	998
4.	Od 2001 do 3000	29	12,50%	68 315	10,14%	34	2009
5.	Od 3001 do 5000	26	11,20%	102 156	15,16%	52	1964
6.	Od 5001 do 10000	31	13,36%	240 721	35,72%	76	3167

7.	10001 i więcej	10	4,31%	132 028	19,59%	41	3220
	Razem:	232	100%	673 996	100%	342	1970

Źródło: Obliczenia własne.

Dokonano podziału parafii na siedem grup, jako kryterium przyjmując liczbę mieszkańców zameldowanych. Najliczniejszą grupę tworzą parafie od 1001 do 2000 mieszkańców, łącznie 89 okręgów duszpasterskich. W granicach tych parafii mieszkało 93 892 osoby, co stanowi 13,93% ogółu zameldowanych na terenie archidiecezji warmińskiej. W duszpasterstwie pracowało 94 księży, na jednego duchownego przypadało 998 osób. Najmniej parafii znajduje się w grupach okręgów duszpasterskich do 700 i 10 001 mieszkańców oraz więcej. Zarówno w jednej, jak i w drugiej grupie było po 10 parafii, z tym że istnieje szalona różnica w liczbie zameldowanych osób, ponieważ w parafii liczącej do 700 osób mieszkało 5244 ludzi (0,78%), a w parafiach powyżej 10 001 mieszkańców – 132 028 (19,59%).

Na jednego duszpasterza zaangażowanego bezpośrednio w pracy duszpasterskiej w archidiecezji przypadało 1970 osób, zaś najmniejsza liczba osób w parafiach do 700 mieszkańców, tylko 655 ludzi, a w parafiach powyżej 10 001 mieszkańców – 3220.

Podział parafii co do wielkości według rzeczywistej liczby mieszkańców

Tabela nr 9

Lp.	Podział parafii wg. mieszkańców	Liczba parafii	Udział procentowy w liczbie parafii	Łączna liczba mieszkańców w parafiach	Udział procentowy w liczbie mieszkańców archidiecezji	Liczba duszpasterzy	Liczba mieszkańców na jednego duszpasterza
1.	Do 700 mieszkańców	34	14,65%	18 039	3,24%	32	564
2.	Od 701 do 1000	43	18,54%	38 467	6,69%	43	894
3.	Od 1001 do 2000	75	32,32%	95 737	17,21%	79	1212
4.	Od 2001 do 3000	22	9,49%	51 417	9,34%	31	1658
5.	Od 3001 do 5000	32	13,79%	123 710	22,21%	70	1767
6.	Od 5001 do 10000	20	8,63%	138 629	25,15%	60	2310
7.	10001 i więcej	6	2,58%	89 812	16,16%	27	3326
	Razem:	232	100%	555 811	100%	342	1 625

Źródło: Obliczenia własne.

Zupełnie inaczej przedstawia się sytuacja w archidiecezji po uwzględnieniu rzeczywistej liczby mieszkańców. Znacznie wzrosła liczba parafii do 700 mieszkańców, z 10 aż do 34, wzrosła także liczba parafii od 701 do 1000

mieszkańców, z 37 do 43, pomniejszyła się natomiast grupa parafii od 1001 do 2000 mieszkańców – z 89 do 75. Podobnie było z parafiami powyżej 10 001 mieszkańców. Średnio na jednego duszpasterza przypadło 1625 osób, zaś w parafiach do 700 mieszkańców to tylko 564 osoby.

Podział archidiecezji na dekanaty według liczby mieszkańców na jednego duszpasterza zaangażowanego w pracę parafialną

Tabela nr 10

Lp.	Dekanat	Liczba duszpasterzy w dekanacie	Liczba mieszkańców na jednego duszpasterza wg rzeczywistej liczby	Liczba mieszkańców na jednego duszpasterza wg zameldowania
1.	Biskupiec Reszelski	10	1563	1986
2.	Mragowo I	10	1865	2160
3.	Mragowo II	9	1422	1851
4.	Pasym	8	1592	1960
5.	Barczewo	11	1300	1510
6.	Olsztynek	10	1508	1774
7.	Łukta	5	1714	2012
8.	Ostróda I	19	1047	1316
9.	Ostróda II	11	1523	1822
10.	Olsztyn I Śródmieście	24	1911	2008

Lp.	Dekanat	Liczba duszpasterzy w dekanacie	Liczba mieszkańców na jednego duszpasterza wg rzeczywistej liczby	Liczba mieszkańców na jednego duszpasterza wg zameldowania
11.	Olisztyn II Zatorze	14	2083	2379
12.	Olisztyn III Gutkowo	13	1407	1582
13.	Olisztyn IV Jaroty	16	2268	2823
14.	Olisztyn V Kormoran	15	2220	2372
15.	Grunwald	9	1334	1501
16.	Kozłowo	6	1095	1298
17.	Szczytno	14	2311	2833
18.	Rozogi	9	1318	1493
19.	Braniewo	10	1698	2178
20.	Frombork	6	863	1127
21.	Pieniężno	9	767	1097
22.	Orneta	9	1551	2148
23.	Górowo Iławeckie	9	989	1410
24.	Lidzbark Warmiński	13	1490	1861
25.	Bartoszyce	15	1668	1973
26.	Sępólno	5	1376	1770
27.	Reszel	11	1424	2044

28.	Kętrzyn I	10	1241	1999
29.	Kętrzyn II	12	1615	2048
30.	Świątki	5	1038	1291
31.	Dobre Miasto	9	1540	1776
32.	Jeziorany	6	1118	1555
33.	Nidzica	9	2198	2333
		342	1625	1970

Źródło: Obliczenia własne na podstawie *Kalendarza Liturgicznego Archidiecezji Warmińskiej na Rok 2013*, Olsztyn 2012, s. 216-283.

Bezpośrednio w duszpasterstwie parafialnym na koniec 2012 r. zaangażowanych było 342 duchownych. W tej grupie na jednego duchownego według zameldowania przypadało 1970 osób, a według rzeczywistej liczby mieszkańców było ich 1625.

Warto tu nadmienić, że na koniec 2012 r. wszystkich duchownych diecezjalnych i zakonnych posługiwało w archidiecezji 594 (biskupi, prezbiterzy i diakoni). A zatem na jednego duchownego według zameldowania przypadało 1134 mieszkańców, a według rzeczywistej liczby mieszkańców w granicach archidiecezji było ich mniej, bo 935. Najmniejsza liczba mieszkańców na jednego duchownego przypadała w dekanatach: Pieniężno, Frombork i Górowo, największa natomiast w dekanacie Szczytno.

W archidiecezji warmińskiej na koniec 2012 r. były 232 okręgi duszpasterskie (parafii 263), ale plebanii zamieszkałych przez duchownych było 230. Dwa okręgi duszpasterskie (Unikowo i Nowy Dwór) obsługiwali duchowni z innych parafii. Największą grupę tworzą okręgi duszpasterskie obsługiwane przez jednego duszpasterza (160), natomiast największa liczba duszpasterzy zaangażowanych bezpośrednio w duszpasterstwie parafialnym była w kilku parafiach olsztyńskich (po 5 duszpasterzy – św. Jakuba, św. Józefa, Najświętszego Serca Pana Jezusa i Chrystusa Odkupiciela Człowieka).

Z niniejszych badań można wyprowadzić co najmniej następujące wnioski:

1. Ogółem na terenie archidiecezji warmińskiej na koniec 2012 r. były zameldowane 673 996 osób¹.
2. Po odliczeniu osób skupionych wokół innych Kościołów, wyznawców różnych religii (około 12 tys. osób), archidiecezja warmińska na koniec 2012 r. liczyła około 662 tys. zameldowanych ludzi.
3. Ogółem ubytek ludnościowy w archidiecezji warmińskiej na koniec 2012 r. wyniósł 118 185 osób, co stanowi 17,53%. Można się także pokusić o stwierdzenie, że emigracja wewnętrzna, czyli krajowa wynosi około 15%, a zewnętrzna, poza Polskę, około 85% z ogółu ubytku ludnościowego. Emigranci wewnętrzni przenoszą się do Gdańska, Warszawy, a zewnętrzni wyjeżdżają do Irlandii, Anglii, Niemiec, Norwegii, Szwecji, Włoch, Danii, Holandii, Belgii i wielu innych krajów europejskich.
4. A zatem rzeczywista liczba mieszkańców wynosiła 555 811 osób, po odliczeniu wyznawców innych Kościołów i religii, rzeczywista liczba diecezjan wynosiła na koniec 2012 r. około 544 tys. katolików.
5. W kilku parafiach archidiecezji warmińskiej odnotowano także nadwyżkę mieszkańców w stosunku do zameldowanych (w części środkowej i południowej). Parafie te znajdują się przede wszystkim w pobliżu większych miast albo na obrzeżach miasta (Wójtowo, Dorotowo, Szczytno – p.w. św. Krzyża, Olsztyn – NMP Królowej Polski i Klewki). Ogółem liczba mieszkańców nie zameldowanych przekracza zaledwie 1500 osób, co stanowi 0,22% ogółu zameldowanych na terenie archidiecezji.
6. W pięciu parafiach archidiecezji (Bartąg, Olsztyn - św. Jakuba, Olsztyn - św. Franciszka z Asyżu, Olsztyn - św. M. Kolbego i Barto-

¹ Obliczenia własne na podstawie danych z Urzędu Skarbowego.

szyce - św. Brunon) duszpasterze nie dostrzegli ubytku ludnościowego, zaznaczając, że w ich okręgach duszpasterskich mieszka sto procent parafian.

7. Na terenie archidiecezji na koniec 2012 r. mieszkało około 115,7 tys. emerytów, a w 2025 r. grupa emerytów powiększy się do około 160 tys. osób².
8. Warto tu nadmienić, że istnieje różnica między mentalnością księży pracujących w północnej części diecezji a tymi posługującymi w częściach południowej i środkowej. Szczególnie tymi, którzy pracują w północnej części archidiecezji dłużej niż dziesięć lat. W północnej części archidiecezji kapłanów (szczególnie z parafii liczących do 2,5 tys. mieszkańców) charakteryzuje otwartość, potrzeba rozmowy i dyskusji na nurtujące środowisko tematy i opowiedzenia o problemach, z jakimi borykają się w swych okręgach duszpasterskich. Wielu z nich jest świadkami opuszczonych domostw, a nawet wyludnionych wiosek. W wielu z tych parafii odnotowano ubytek ludnościowy powyżej 30, a nawet 40 %. W swych wypowiedziach duchowni zaznaczają, że wiele z tych osób, które opuściły swe domostwa, już nigdy nie wróci do Polski, mówią one: „Nie mamy do czego wracać. Z czego żyć, nie ma żadnej pracy”. Duchowni są świadkami pomniejszania się parafii w tempie błyskawicznym na skutek emigracji za pracą. Ich parafianie wyjeżdżają do wielu krajów Europy, i nie tylko³. Można tu przywołać sytuację duchownych Kościoła luterańskiego z Mazur, którzy w latach sześćdziesiątych, siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX stulecia żegnali swych parafian wyjeżdżających do Niemiec Zachodnich⁴.

² Osoby starsze w województwie Warmińsko-Mazurskim, pod. Red. M. Gwiazdzińska-Goraj, Olsztyn 2007, s. 13–18. Warto tu nadmienić, że w województwie warmińsko-mazurskim na koniec 2012 roku było około 296 tys. emerytów i rencistów. Z ZUS-u i KRUS-u otrzymywało świadczenia emerytalne 249 tys. osób a pozostała grupa, 47 tys., to tkz. emeryci mundurowi.

³ Zob. B. Falkowska, Wyjeżdżają za chlebem, NDz 2013, nr 138, s. M3.

⁴ Zob. A. Sakson, Mazurzy – społeczność pogranicza, Poznań 1990, s. 179–185; Por. A. Jagucki, Mazurskie dole i niedole, Olsztyn 2004, s. 40.

9. Znaczna większość duchownych z Olsztyna i okolic nie dostrzega problemu ubytku ludnościowego w swych parafiach, a tym bardziej w archidiecezji. Ten problem nie dotyka ich bezpośrednio, dlatego też nie rozumieją swych kolegów z północnej części archidiecezji.
10. Duchowni w północnej części archidiecezji (choć ten problem dotyka także duchownych w środkowej i południowej części archidiecezji) żyją zazwyczaj bardzo skromnie, dzieląc swój los z parafianami, którzy borykają się z trudnościami ekonomicznymi z powodu braku pracy, niektórzy z księży środki na swe utrzymanie pozyskuje głównie z nauki religii, i to na terenie sąsiednich parafii, z powodu braku szkół w swoich parafiach. Ofiary przekazywane na utrzymanie parafii są tak niewielkie, że ledwie wystarczają na konieczne opłaty - np. prąd, podatek, opał.
11. W wielu parafiach, szczególnie popegerowskich, żyje bardzo dużo osób młodych wychowanych w środowisku beznadziei i apatii (osoby wykluczone społecznie). Ludzie ci, w różnym wieku, nie są w stanie podjąć żadnej pracy, najczęściej wyłącznie liczą na pomoc odpowiednich urzędów, np. GOPS-u – finansową lub żywnościową, albo jedną i drugą.
12. Parafie nawet w jednym mieście charakteryzuje ogromna różnorodność (z powodu ubytku ludnościowego). W parafiach, gdzie posadowione są bloki zakładowe, ale zakłady pracy rozwiązano, większość mieszkańców na takich osiedlach to ludzie dojrzały, starsi. Nie ma już na tych osiedlach młodego pokolenia, ponieważ ono wyjechało w poszukiwaniu pracy. Emigrują nie tylko młodzi, dość częstym zjawiskiem jest również emigracja nawet całych rodzin. Mieszkańcami tych bloków są przede wszystkim emeryci. Podobna sytuacja ma miejsce w tzw. blokach wojskowych. Jednostki wojskowe w latach dziewięćdziesiątych XX stulecia rozwiązano w naszym rejonie. W mieszkaniach pozostali emeryci, a młode pokolenie wyemigrowało za pracą.

13. Główną przyczyną ubytku ludnościowego jest brak pracy i perspektyw na przyszłość na tym terenie.
14. Z krajobrazu naszego regionu znika tradycyjny model rodzinnego gospodarstwa rolnego, mającego kilkanaście czy kilkadziesiąt hektarów. Ziemię wykupują obszarnicy, gromadząc kilkaset, kilka tysięcy czy nawet kilkadziesiąt tysięcy hektarów ziemi. Na mapie naszego regionu pojawiają się nabywcy z Niemiec, Włoch, Szwecji, Holandii czy Danii⁵. Najprawdopodobniej wiele wiosek w naszym rejonie z czasem przestanie istnieć⁶.
15. Mieszkańcy archidiecezji warmińskiej zatrudnieni są głównie w administracji państwowej i samorządowej, szkolnictwie, handlu oraz w niewielkich przedsiębiorstwach. W rolnictwie zatrudnienie znajduje nikły procent.
16. Wiele parafii w południowej części Warmii (np. Ramsowo, Lamkowo, Butryny, Stanlewo) charakteryzuje ubytek ludnościowy spowodowany wyjazdem Warmiaków do Niemiec pod koniec lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX stulecia. Te osoby nadal pozostają zameldowane w Polsce, zachowały swe nieruchomości, ale przyjeżdżają tu tylko kilka razy w roku. Obecnie domostwa te

⁵ Zob. Najlepsze ziemie rolnicze na Mazurach, *Gazeta Olsztyńska* (dalej GO) 2002, z 22 II; S. Brzozowski, Barciany po Szewdzku, GO 2002, z 2-3 V; S. Brzozowski, Fabryka żywności, GO 2005, z 25 XI.

⁶ Powszechny Spis Rolny 2002, GUS, Warszawa 2003. Struktura agrarna w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2002-2009; Dane za 2009 rok – wyniki badań reprezentacyjnych, materiały niepublikowane GUS i Urzędu Statystycznego w Olsztynie, czerwiec 2010; H. Welc, Struktura agrarna w Polsce i województwie warmińsko-mazurskim w latach 2002-2009, *Biuletyn Warmińsko-Mazurskiej Izby Rolniczej*, Olsztyn 2010 (maszynopis w zbiorach autora); Rolnictwo województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2002–2010, Powszechny Spis Rolny w 2002 i 2010; W 2012 r. w granicach archidiecezji warmińskiej około 35% powierzchni użytków rolnych znajdowała się w rękach rolników posiadających powyżej 1000 ha. Zob. R. Marks-Bielska, *Rynek Ziemi Rolnej w Polsce – uwarunkowania i tendencje rozwoju*, Olsztyn 2010; A. Woś, J. S. Zegar, *Rolnictwo społecznie zrównoważone*, Warszawa 2002.

służą im jako domy rekreacyjne⁷. W powyższych parafiach grupy te liczą po kilkanaście procent ubytku ludnościowego.

17. Najprawdopodobniej za dziesięć lat, a może nawet i wcześniej liczba diecezjan pomniejszy się do 450 tys.⁸, emigracja za pracą obejmie kolejną grupę młodych, powiększy się grupa emerytów, (będzie wynosiła około 160 tys.)⁹, a przyrost naturalny jest na ujemnym poziomie prawie w całej archidiecezji. Choć Opatrzność Boża może pokrzyżować nasze obliczenia i prognozy. A zatem bądźmy pełni ufności w Bożą Opatrzność nad naszą archidiecezją i jej mieszkańcami.

Podsumowanie

Obszar badawczy archidiecezji warmińskiej pod koniec 2012 r. charakteryzował się dość dużym ubytkiem ludnościowym. Liczba mieszkańców w ostatnich dziesięciu latach wg kryterium osób zameldowanych pomniejszyła się niemal o trzydzieści tysięcy. Kolejna grupa ubytku ludnościowego związana jest z emigracją wewnętrzną (krajową) i zewnętrzną (poza granice kraju), według obliczeń szacunkowych na koniec 2012 r. liczyła około 118 tys. osób, co stanowiło 17,53% ogółu mieszkańców. Największy ubytek ludnościowy odnotowujemy w północnej części archidiecezji, około 25% mieszkańców, w środkowej około 18% i najmniejszy w południowej – około 13%. A zatem archidiecezja warmińska na koniec 2012 r. liczyła około 555, 8 tys. mieszkańców.

⁷ Zob. B. Rapala, Niemiecki drenaż, NDz 2013, Nr 138, s. M6-M7.

⁸ Por. Prognoza demograficzna na lata 2011-2035, GUS, Warszawa 2011; np. Według danych GUS-u powiat bartoszycki w 2011 r. liczył 61 038 mieszkańców zaś w 2035 r. będzie liczył 46 410 osób a powiat kętrzyński w 2 011 r. liczył 66 424 osoby a w 2035 r. ma liczyć 47 594 osoby.

⁹ Zob. Osoby starsze w województwie warmińsko-mazurskim, pod. red.. M. Gwiazdzińska-Goraj, Olsztyn 2007, s. 13–18 (wydanie internetowe).

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Obszar i metoda badania	6
3. Wnioski	46
4. Podsumowanie	50

